Ο θάνατος των νηπίων (Μητροπολίτης Ναυπάκτου & Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 10 Ιανουαρίου, 2018

Το θέμα αυτό, όπως το ανέπτυξε ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** και όπως θα το παρουσιάσουμε στην συνέχεια, έχει σχέση με όσα λέγονται στο κεφάλαιο αυτό για τον **θάνατο** και τον χωρισμό της ψυχής από το σώμα, γιατί, αφ' ενός μεν θα συγκεφαλαιώση τις **βασικές θέσεις της διδασκαλίας των Πατέρων για τον χωρισμό της ψυχής από το σώμα,** που αναφέραμε προ ολίγου, αφ' ετέρου δε θα τονισθούν μερικές άλλες ενδιαφέρουσες πλευρές που μας απασχολούν.

Η μικρή πραγματεία του αγίου **Γρηγορίου Νύσσης** με τίτλο «***περί των νηπίων προ ώρας αφαρπαζομένων***», δηλαδή για τα νήπια τα οποία αρπάζονται πρόωρα από την ζωή πριν γευθούν την ζωή, για την οποία γεννήθηκαν, προοριζόταν για τον Κυβερνήτη της Καππαδοκίας Ιέριο, ο οποίος έθεσε το ερώτημα «*τί χρή γινώσκειν περί των προ ώρας αφαρπαζομένων, εφ' ων μικρού δειν ή γένεσις τω θανάτω συνάπτεται*».

Ο Ιέριος ρωτούσε τον άγιο Γρηγόριο Νύσσης **τι πρέπει να γνωρίζουμε για όσους φεύγουν πολύ νωρίς από την ζωή**, στους οποίους συνάπτεται ο θάνατος με την γέννηση τους.

Αρχίζοντας ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης την διαπραγμάτευση αυτού του θέματος, βρίσκει την ευκαιρία να επαινέσει με ωραίους λόγους τον άρχοντα, που τον αποκαλεί «άριστο» και «τίμια κεφαλή». Πέραν από του να είναι εκφράσεις ευγενείας και προσηγορίας, φαίνεται από την εισαγωγή του έργου ότι ο Κυβερνήτης της Καππαδοκίας είχε πολλά προσόντα και χαρίσματα αφού διακρινόταν για την αδιαφορία του προς την υλική περιουσία, αλλά και για το ενδιαφέρον του για τις ψυχές των ανθρώπων, που τις είχε στο θησαυροφυλάκιο της αγάπης. Δηλαδή, και αγαπούσε τον λαό, αλλά και δεν διακρινόταν για ιδιοτέλεια.

Επίσης, από την εισαγωγή του κειμένου φαίνεται ότι τον καιρό εκείνο που συνέγραψε την πραγματεία αυτή ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης βρισκόταν σε προχωρημένη ηλικία. Παρομοιάζει τον εαυτό του σαν το γέρικο άλογο, που μένει έξω από το στάδιο των αγωνισμάτων. Όμως δηλώνει ότι θα εντείνει την προσοχή του για να ανταποκριθεί στην παράκληση του Κυβερνήτου.

Ο Ιέριος μαζί με όλα τα άλλα χαρίσματά του είχε και το χάρισμα να ζητά να

πληροφορηθεί για τα έργα της θείας οικονομίας και ρωτούσε, **γιατί του ενός παρατείνεται η ζωή μέχρι τα γηρατειά και του άλλου τελειώνει μόλις εισέρχεται στην ζωή**.

Το πρόβλημα στην πραγματικότητα είναι υπαρξιακό. Ο άγιος Γρηγόριος το θέτει πάρα πολύ ωραία. Ο άνθρωπος με την γέννησή του ήλθε στην ζωή, ανέπνευσε τον αέρα, συνδέθηκε με το κλάμα, οι θρήνοι αποτέλεσαν την αρχή της ζωής του, και πριν ακόμη στερεωθούν οι αρθρώσεις, τρυφερός καθώς είναι, πεθαίνει είτε γιατί τον άφησαν έκθετο ως βρέφος, είτε γιατί πνίγεται, είτε γιατί έπαυσε απότομα να ζει από κάποια ασθένεια. Μαζί με αυτό το γεγονός τίθεται και το**ερώτημα αν η ψυχή του νηπίου θα κριθή από τον Κριτή όπως οι άλλοι άνθρωποι, αν θα λάβει ανταμοιβή, δροσιζομένη με την δρόσο της ευλογίας ή αν θα κατακαεί με το καθάρσιο πυρ. Και αυτός ο προβληματισμός προκύπτει επειδή το νήπιο δεν έκανε τίποτε στην ζωή του, ούτε κακό ούτε καλό**. Γιατί όπου δεν υπάρχει δόση, δεν υπάρχει και αντίδοση.

Επομένως, **επειδή στα νήπια δεν υπάρχει πράξη και προαίρεση γι' αυτό δεν υπάρχει λόγος να κερδίσουν αυτό που ελπίζουμε. Αν παρά ταύτα το νήπιο εισέλθει στην Βασιλεία του Θεού τότε βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση από εκείνους που έζησαν και πόνεσαν στην ζωή τους**.

Με ένα τέτοιο σκεπτικό είναι καλύτερα κανείς να μη ζει πολύ.

Μετά την τοποθέτηση των ερωτημάτων και του προβληματισμού προχωρεί διεξοδικά στην απάντηση. Βέβαια, από την αρχή ομολογεί ότι **αυτά τα μεγάλα θέματα ανήκουν στις ανεξερεύνητες σκέψεις του Θεού**, γι' αυτό αναφωνεί με τον Απόστολο: «*Ω βάθος πλούτου και σοφίας και γνώσεως Θεού! Ως ανεξερεύνητα τα κρίματα αυτού και ανεξιχνίαστοι αι οδοί αυτού. Ης γαρ έγνω νουν Κυρίου;*» (Α' Κορ. 6 15).

Ωστόσο όμως προχωρεί στην διαπραγμάτευση, γιατί πιστεύει στην θεία Χάρη που φωτίζει όσους την έχουν. Χωρίς να παρουσιάζει τις σκέψεις του ρητορικά, χρησιμοποιώντας αντιθετικούς λόγους, προχωρεί στην διαπραγμάτευση του θέματος με μια λογική σειρά.

Το **πρώτο** που λέγει είναι ότι **η ανθρώπινη φύση προέρχεται από τον Θεό**. Άλλωστε, όλα τα όντα έχουν την αιτία της προελεύσεώς τους στον Θεό και όχι στον εαυτό τους. **Η άκτιστη φύση**, που ανήκει στον Θεό, υπερβαίνει κάθε έννοια διάστασης, **δεν αυξάνεται ούτε μειώνεται** και, βέβαια, υπερβαίνει κάθε ορισμό. Αντίθετα, **η κτιστή φύση έχει την τρεπτότητα**, δηλαδή, αυξάνεται και μειώνεται. **Η ανθρώπινη φύση είναι σύνθετη**, αφού αποτελείται από ετερογενή στοιχεία, το νοερό και αισθητό, και είναι έμψυχο ομοίωμα της θείας και

υπερκείμενης δυνάμεως. Η νοερά φύση ανήκει στις αγγελικές και ασώματες δυνάμεις, οι οποίες κατοικούν στον υπερκόσμιο χώρο, γιατί αυτός ο χώρος είναι ο πιο κατάλληλος γι' αυτήν την ασώματη φύση.

Εδώ ο άγιος Γρηγόριος κάνει λόγο για το **σώμα των αγγέλων**, που το ονομάζει «*ουράνιο σώμα λεπτόν τε και κούφον και αεικίνητον*», γιατί **η νοερά φύση είναι λεπτή, καθαρά, αβαρής και ευκίνητη**. Αντίθετα, **η αισθητή φύση δεν είναι ανάλογη με την νοερά**. Γι' αυτό ο Θεός, για να μην είναι η γη άμοιρη και αποκληρωμένη από την νοερά φύση, **δημιούργησε τον άνθρωπο ώστε να ενωθούν στην φύση του το νοερό και αισθητό**. Με άλλα λόγια, **ο άνθρωπος είναι περίληψη όλης της δημιουργίας**, αφού αποτελείται από νοερό και αισθητό.

Το **δεύτερο** είναι ότι **η δημιουργία του ανθρώπου αποβλέπει στο να δοξάζεται ο Θεός μέσα σε όλη την κτίση, διά της νοεράς φύσεως** . Όπως το σώμα συντηρείται στην ζωή με τις γήινες τροφές, ακριβώς γιατί είναι γήινο, έτσι **υπάρχει και μια νοητή ζωή διά της οποίας συντηρείται η φύση μα** ς. Όπως η είσοδος και η έξοδος της τροφής από το σώμα αφήνει μια δύναμη σε αυτό, έτσι και στο νοερό δίνει ζωή η μετουσία του όντως όντος.

Επομένως, **η κατάλληλη ζωή στην νοερά φύση είναι η μετοχή του Θεού**.

Για κάθε πράγμα υπάρχει το κατάλληλο όργανο. Το κατάλληλο όργανο για την απόλαυση του φωτός είναι ο οφθαλμός του ανθρώπου και όχι το δάκτυλο ή κάποιο άλλο μέλος του ανθρωπίνου σώματος. Έτσι, **η όραση του Θεού γίνεται, με το νοερό του ανθρώπου**. **Η ζωή λοιπόν, είναι μετουσία και μέθεξη του Θεού** . Και, φυσικά, αυτή **η μετουσία είναι η γνώση του Θεού, στον βαθμό που την χωρεί η ψυχή**. Η άγνοια, βέβαια, του Θεού συνιστά την μη μετουσία του Θεού.

Η απομάκρυνση από την ζωή αυτή είναι πτώση και άγνοια. Μετά την πτώση του ανθρώπου ο Θεός κατεργάζεται μέσα μας την θεραπεία του κακού.**Κακό είναι να απομακρυνθεί κανείς από τον Θεό και να μην έχει κοινωνία μαζί Του, ενώ αντίθετα η θεραπεία αυτού του κακού είναι να επανέλθει πάλι στην ζωή και να απόκτηση κοινωνία με τον Θεό**. **Αγαθό, λοιπόν, είναι η θεραπεία του νοερού της ψυχής**, και φυσικά, όποιος δεν αποβλέπει στο μυστήριο του ευαγγελικού λόγου, αυτός αγνοεί τον τρόπο της θεραπείας.

Εκείνο που σημειώνει εδώ ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, και νομίζω έχει μεγάλη σημασία, είναι ότι **το κατάλληλο όργανο για να κοινωνήσει κανείς με τον Θεό είναι το νοερό της ψυχής**. **Δι' αυτού μετέχει του Θεού και αποκτά την γνώση Του που είναι ζωή για τον άνθρωπο. Επειδή, όμως, η πτώση είναι αλλοτρίωση από την ζωή και ασθένεια του ανθρώπου, που συνιστά και την νέκρωση, γι' αυτό απαιτείται θεραπεία του νοερού της ψυχής, ώστε να**

δη το Φως και να αποκτήση μέθεξη Θεού.

Η ανθρώπινη φύση πλάστηκε από τον Θεό για να ελπίζει σε αυτήν την ζωή και προς αυτήν φέρεται. Αυτός είναι, άλλωστε, ο σκοπός της δημιουργίας του ανθρώπου, να ενωθεί με τον Θεό. Έτσι, η απόλαυση αυτής της ζωής και **η εκπλήρωση του σκοπού του ανθρώπου, που είναι η θέωση**, **δεν είναι αντίδοση και ανταμοιβή, αλλά φυσική κατάσταση**. **Καθώς επίσης η μη μετουσία του Θεού δεν είναι τιμωρία, αλλά ασθένεια της ψυχής του ανθρώπου και όλης του της υπάρξεως.**

Χρησιμοποιεί το παράδειγμα των οφθαλμών. Η δυνατότητα των οφθαλμών να βλέπουν δεν είναι έπαθλο και βραβείο, αλλά φυσική κατάσταση του υγιούς οφθαλμού. Καθώς επίσης η αδυναμία μετοχής στην δράση δεν είναι καταδίκη και καρπός τιμωρίας, αλλά ασθένεια του ανθρώπου. Γι' αυτόν τον λόγο**η μακαρία ζωή είναι συμφυής και οικεία «*τοις κεκαθαρμένοις τα της ψυχής αισθητήρια*». Όσοι, όμως, έχουν ακάθαρτους πνευματικά οφθαλμούς, έχουν άγνοια του Θεού, δεν μετέχουν του Θεού και αυτό δεν είναι τιμωρία, αλλά φυσική κατάσταση της ασθενείας του νοερού της ψυχής**.

Το **τρίτο σημείο** που συνδέεται με τα προηγούμενα είναι ότι το προσδοκώμενο αγαθό είναι οικείο κατά φύσιν στο ανθρώπινο γένος. Και, φυσικά, αυτή η απόλαυση, κατά έναν τρόπο, λέγεται **ανταπόδοση**. **Η απόλαυση αυτής της ζωής δεν είναι θέμα δικαιοσύνης, αλλά φυσική κατάσταση της υγείας της ψυχής. Αυτό λέγεται από την τοποθέτηση του ερωτήματος πώς θα κριθή ή σε ποιους χώρους θα τοποθετηθεί το νήπιο, αφού δεν έκανε ούτε κακό ούτε καλό στην ζωή του**. Ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης λέγει ότι το πρόβλημα δεν τίθεται κατ΄ αυτόν τον τρόπο, αφού δεν είναι υπόθεση δικαιοσύνης, αλλά φυσικής καταστάσεως της υγείας ή της ασθενείας της ανθρωπινής φύσεως.

Αυτό μπορεί να κατανοηθεί με την χρήση ενός παραδείγματος. Αν υποτεθεί ότι δύο άνθρωποι υπέστησαν μία ασθένεια των οφθαλμών, και ο ένας υπομένει την θεραπεία και όσα συνιστά η ιατρική επιστήμη έστω κι αν είναι ενοχλητικά, ενώ ο άλλος, όχι μόνον δεν δέχεται καμία συμβουλή από τον γιατρό, αλλά και ζει ακράτως, τότε ο πρώτος, κατά φυσικό λόγο, θα απολαύση το φως του, ενώ ο δεύτερος, κατά φυσικό λόγο, θα στερηθεί το φως του.

Με αυτό το παράδειγμα φαίνεται καθαρά ότι η απόλαυση της ζωής εκείνης είναι οικεία στην ανθρώπινη φύση, ενώ η νόσος της αγνοίας επικρατεί σε όσους ζουν κατά σάρκα. Ο ένας, θεραπεύοντας και καθαρίζοντας τους πνευματικούς του οφθαλμούς και ξεπλένοντας την άγνοια, που είναι η ακαθαρσία του διορατικού της ψυχής, επιτυγχάνει αυτήν την φυσική ζωή.

Ο άλλος, αφού αποφεύγει την κάθαρση και ζει με τις απατηλές ηδονές, κάνει δυσθεράπευτη την νόσο, αποξενώνεται από το κατά φύσιν, βιώνει το παρά φύσιν και γίνεται αμέτοχος της φυσικής αυτής ζωής που είναι η κοινωνία με τον Θεό.

Εάν αυτή είναι η φυσική πορεία και η φυσική κατάληξη του ανθρώπου, ο οποίος ανάλογα με τον τρόπο της ζωής του ή θεραπεύεται ή ασθενεί κατά τον οφθαλμό της ψυχής, και βιώνει την ανάλογη ζωή, στο νήπιο γίνεται κάπως διαφορετικά. Αφού δεν δέχθηκε από την αρχή την νόσο και δεν χρειάζεται να καθαρθή και να θεραπευθεί, ζει στο κατά φύσιν και γι' αυτό, καθώς είναι άπειρο στο κακό, δεν εμποδίζεται από καμιά ψυχική ασθένεια να απολαύσει την μετουσία του Φωτός.

Η διδασκαλία αυτή του αγίου Γρηγορίου Νύσσης μας δίνει την ευκαιρία να υπογραμμίσουμε εδώ ότι **η ψυχή του ανθρώπου με την γέννησή του δεν είναι ακάθαρτη, αλλά καθαρή**. **Ο άνθρωπος από την γέννησή του βιώνει τον φωτισμό του νοός**. Γι' αυτό βλέπουμε ότι και τα νήπια ακόμη μπορούν να έχουν νοερά προσευχή, ανάλογα, βέβαια, με τις εικόνες και παραστάσεις της ηλικίας τους. Ο άνθρωπος, όταν δημιουργείται, βρίσκεται στον φωτισμό του νοός. Έχουμε παρατηρήσει πολλές φορές ότι υπάρχουν νήπια τα οποία προσεύχονται, ακόμη και στον ύπνο τους. Ένας αγιορείτης λέγει ότι, όταν μικρά παιδιά, έχοντας στραμμένη την προσοχή τους κάπου, γελάνε χωρίς λόγο σημαίνει ότι βλέπουν τον άγγελό τους. Αυτό που γίνεται στην ζωή των αγίων, στους οποίους είναι κατά πάντα φυσικό να συνυπάρχουν με τους αγγέλους, γίνεται στα μικρά παιδιά.

Γι' αυτό, **η ορθόδοξη θεολογία δεν διδάσκει αυτό που λέγει η δυτική θεολογία. Ότι ο άνθρωπος κληρονομεί την ενοχή του προπατορικού αμαρτήματος. Γιατί πιστεύουμε ότι ο άνθρωπος με την γέννησή του έχει καθαρό νου, ο νους του βρίσκεται στον φωτισμό, που συνιστά το κατά φύσιν. Η κληρονόμηση του προπατορικού αμαρτήματος, όπως λέγαμε σε άλλη ενότητα έγκειται στο ότι το σώμα κληρονομεί την φθαρτότητα και την θνητότητα, η οποία με την πάροδο του χρόνου, και καθώς μεγαλώνει το παιδί και αναπτύσσονται τα πάθη, σκοτίζει το νοερό της ψυχής**.

Πραγματικά τα αναπτυσσόμενα πάθη, που συνδέονται με την φθαρτότητα και την θνητότητα, και ο σκοτασμός του περιβάλλοντος σκοτίζουν το νοερό της ψυχής των παιδιών.

Βέβαια, υπάρχει το πρόβλημα τι γίνεται με το **άγιο Βάπτισμα**. Δηλαδή, **αφού τα νήπια έχουν καθαρό νου ο οποίος βρίσκεται στον φωτισμό, και το νήπιο κάνει νοερά προσευχή, τότε γιατί τα βαπτίζουμε;**

Η απάντηση, όπως φαίνεται σε όλη την πατερική παράδοση, είναι ότι **διά του αγίου**

Βαπτίσματος δεν απαλλασσόμαστε από την ενοχή του προπατορικού Αμαρτήματος, αλλά εκκεντριζόμαστε στο Σώμα του Χριστού, την Εκκλησία, και αποκτούμε την δυνατότητα να νικήσουμε τον θάνατο . Έτσι νοιώθουμε την βάπτιση των νηπίων. **Τα βαπτίζουμε για να γίνουν μέλη της Εκκλησίας, μέλη του Σώματος του Χριστού, ώστε να υπερβούν τον θάνατο, να νικήσουν τους δερμάτινους χιτώνες, την φθορά και την θνητότητα** . Καθώς, δηλαδή, μεγαλώνουν, οπότε θα σκοτίζεται ο νους τους από τα πάθη και τον σκοτασμό του περιβάλλοντος **να έχουν την δυνατότητα να νικήσουν τον θάνατο εν Χριστώ, να υπερβούν τα πάθη και να καθαρίσουν εκ νέου το νοερό της ψυχής**.

Αν έτσι ενεργεί το βάπτισμα στα νήπια, σε αυτούς που βαπτίζονται σε μεγάλη ηλικία, με την προετοιμασία για το Βάπτισμα, καθαρίζεται η καρδιά από τα πάθη και στην συνέχεια λαμβάνει με το άγιο Χρίσμα τον φωτισμό του νοός. Πέρα από αυτά με το άγιο Βάπτισμα εντάσσονται στην Εκκλησία και αποκτούν την δυνατότητα, ενούμενοι με τον Χριστό και κοινωνούντες των αχράντων μυστηρίων, να νικήσουν τον θάνατο και να φθάσουν στην θέωση. **Ο βαθύτερος σκοπός του βαπτίσματος τόσο στα νήπια όσο και στους ενήλικες, είναι να φθάσουν στην θέωση, που επιτυγχάνεται μόνον εν Χριστώ και εν τη Εκκλησία**.

Επειδή αυτό το σημείο είναι αρκετά κρίσιμο, γι' αυτό θα μου επιτραπεί να αναφέρω τον **λόγο του αγίου Γρηγορίου Νύσσης**, σχετικά με την **καθαρότητα της ψυχής των νηπίων**: «*Το δε απειρόκακον νήπιον μηδεμιάς νόσου των της ψυχής ομμάτων προς την του φωτός μετουσίαν επιπροσθούσης, εν τω κατά φύσιν γίνεται, μη δεόμενον της εκ του καθαρθήναι υγείας, ότι μηδέ την αρχήν την νόσον τη ψυχή παρεδέξατο*». Ο νους του νηπίου είναι καθαρός, δεν έχει ασθενήσει, διακρίνεται για την υγεία και την φυσική κατάσταση, και γι' αυτό δεν εμποδίζεται καθόλου προς την μετουσία του θείου Φωτός.

Πάντοτε ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης χρησιμοποιεί παραδείγματα από την παρούσα ζωή για να εξηγήση την ζωή που αναμένουμε. Έτσι, λοιπόν, ισχυρίζεται ότι υπάρχει μια αναλογία μεταξύ του τρόπου της παρούσης ζωής και του τρόπου της μελλούσης.

Όπως τα νήπια κατ' αρχάς θηλάζουν και τρέφονται με το γάλα, στην συνέχεια όμως τρέφονται με άλλες τροφές, αφού η μια τροφή διαδέχεται την άλλη, στον κατάλληλο καιρό, το ίδιο γίνεται και με την ψυχή. Μετέχει της ζωής με την ανάλογη κάθε φορά τάξη και ακολουθία. Αυτό το λέγει ο Απόστολος Παύλος, ο οποίος στην αρχή πότιζε τους Κορινθίους με γάλα, έπειτα σε όσους συμπλήρωσαν το μέτρο της νοητής ηλικίας, έδινε στερεά τροφή.

Υπάρχει μια διαφορά μεταξύ του νηπίου και του ωρίμου ανδρός στο τι ευχαριστεί τον καθένα. Ο άνδρας ευχαριστείται από τις επιχειρήσεις που κάνει, από την κοινή

αναγνώριση, από τα δώρα και τις τιμές των άλλων, από την οικογενειακή ζωή, από τις διασκεδάσεις, τα θεάματα, το κυνήγι, κ.λ.π. ενώ το νήπιο ευχαριστείται από το γάλα, την αγκαλιά της παραμάνας, το ήρεμο λίκνισμα, που φέρει τον γλυκό ύπνο.

Το ίδιο συμβαίνει και στην πνευματική ηλικία, εν σχέση με τα πνευματικά αγαθά. **Όσοι ανάθρεψαν τις ψυχές τους από αυτήν την ζωή με τις αρετές, κατά την μέλλουσα ζωή θα απολαύσουν την θεία τρυφή, ανάλογα με την έξη που απέκτησαν από αυτήν την ζωή. Η ψυχή, όμως, που δεν έχει γευθεί την αρετή, αλλά ούτε νοσεί και κατά την κακία, μπορεί και αυτή να μετέχει του αγαθού, σε βαθμό που μπορεί να χωρέσει τα αιώνια αγαθά, δυναμουμένη από την θεωρία του όντος.**

Έτσι **τα νήπια, καίτοι είναι άπειρα στην κακία, εν τούτοις θα μετέχουν της θείας γνώσεως, του θείου Φωτός, δυναμούμενα από την θεωρία του Θεού, από την θεία Του Χάρη, και, φυσικά, με την θεωρία του Θεού θα προχωρούν προς την τελειότερη γνώση.** Άλλωστε, **ο Θεός εμφανίζεται σε όλους «*τοσούτον εαυτόν διδούς, όσον το υποκείμενον δέχεται*»**.

Η σκέψη του αγίου Γρηγορίου Νύσσης είναι ότι **η ψυχή από την φύση της φέρεται προς το αγαθό, προς την μετουσία του θείου Φωτός**. **Ο άνθρωπος, ανάλογα με την δεκτικότητα του, δέχεται την θεία Χάρη και τον θείο πλουτισμό**. **Αυτό είναι ανεξάρτητο από την σωματική ηλικία που βρίσκεται ο άνθρωπος και από την πληθώρα ή την ανυπαρξία των αρετών** . Μέσα σε αυτήν την προοπτική πρέπει κανείς να βλέπει την **μελλοντική κατάσταση του ανθρώπου και όχι να συγκρίνει τον βίο της αρετής ενός ωρίμου ανθρώπου με τον βίο του νηπίου και αώρου ανθρώπου** . Εκείνος που επιχειρεί μια τέτοια σύγκριση «άωρος ο τοιούτος εστί», δηλαδή είναι ο ίδιος ανώριμος, γιατί δείχνει ότι δεν έχει θεολογικά επιχειρήματα.

Το **τέταρτο σημείο** που αναλύει ο άγιος Γρηγόριος είναι το, **γιατί ο Θεός επιτρέπει να πεθάνει το νήπιο σε τέτοια ηλικία** . Αφού προηγουμένως ανέλυσε ότι **για την μετουσία του θείου Φωτός δεν παίζουν μεγάλο ρόλο τα χρόνια που θα ζήσουμε στην ζωή**, στην συνέχεια αναπτύσσει γιατί ο Θεός επιτρέπει την σύντομη έξοδο από την ζωή αυτή.

Απαντώντας στο ερώτημα αυτό λέγει ότι δεν μπορεί κανείς να ενοχοποιήσει τον Θεό στις περιπτώσεις που **γυναίκες φονεύουν τα παιδιά που γεννούν, λόγω παράνομης κυήσεως**.

Τις περιπτώσεις όμως που τα νήπια φεύγουν από τον κόσμο αυτό από κάποια ασθένεια, καίτοι εκδηλώθηκε η φροντίδα και οι προσευχές των γονέων, πρέπει να τις δούμε μέσα στην Πρόνοια του Θεού. **Γιατί τέλεια**

πρόνοια είναι εκείνη που δεν θεραπεύει απλώς τα πάθη που έχουν συμβεί, αλλά προστατεύει τον άνθρωπο να μη γευθεί και εκείνα που πρόκειται να γίνουν στο μέλλον.

Όποιος γνωρίζει το μέλλον, όπως συμβαίνει με τον Θεό, είναι φυσικό να**εμποδίζει το νήπιο να αυξηθεί σε ηλικία, ώστε να μην ολοκληρωθεί στο κακό** . Έτσι στις τελευταίες περιπτώσεις ο Θεός δεν επιτρέπει να ζήση το νήπιο, ακριβώς γιατί βλέπει το κακό μέλλον του. Και αυτό **το κάνει ο Θεός από αγάπη και φιλανθρωπία, χωρίς ουσιαστικά να του στερεί τίποτε από τα μελλοντικά αγαθά**, όπως είδαμε προηγουμένως.

Για να κάνη ο άγιος Γρηγόριος κατανοητή αυτήν την οικονομία του Θεού χρησιμοποιεί ένα ωραίο και παραστατικό παράδειγμα.

Ας υποτεθεί ότι υπάρχει ένα πλούσιο τραπέζι με πολλά ορεκτικά φαγητά. Και ακόμη ας υποτεθεί ότι υπάρχει ένας επιστάτης, ο οποίος γνωρίζει αφ' ενός μεν τις ιδιότητες κάθε φαγητού, ποιο είναι βλαβερό και ακατάλληλο και ποιο είναι κατάλληλο για βρώση, αφ' ετέρου δε, γνωρίζει πολύ καλά την ιδιοσυγκρασία του κάθε συνδαιτυμώνος. Ας υποτεθεί ακόμη ότι αυτός ο επιστάτης έχει απόλυτη εξουσία να αφήνει κάποιον να τρώγει από τα φαγητά και άλλον να εμποδίζει, ώστε ο καθένας να τρώγει αυτό που είναι κατάλληλο για την κράση του, και, επομένως, ούτε ο άρρωστος να ταλαιπωρηθεί ούτε ο υγιής να περιπέσει στην αηδία λόγω της πληθώρας των φαγητών. Αν ο επιστάτης διαπιστώσει ότι κάποιος μέθυσε από το πολύ φαγητό και ποτό ή άλλος αρχίζει να μεθά, τον βγάζει έξω από τον συγκεκριμένο χώρο.

Υπάρχει περίπτωση ο άνθρωπος που εξάγεται από τον χώρο εκείνο να στρέφεται εναντίον του επιστάτου, να τον κατηγορεί ότι του στερεί τα αγαθά από φθόνο. Αν όμως δει προσεκτικά αυτούς που μένουν και υποφέρουν από εμετούς και πονοκεφάλους, λόγω της μέθης και εκφράζονται με άσχημα λόγια, τότε θα ευχαριστήση τον επιστάτη, γιατί τον απομάκρυνε από το πάθος της αμέτρου πλησμονής.

Το παράδειγμα αυτό προσαρμόζεται στην ανθρώπινη ζωή.

Τραπέζι είναι ο ανθρώπινος βίος, όπου υπάρχουν άφθονα φαγητά. Η ζωή όμως, δεν είναι γλυκειά σαν το μελί, αλλά έχει και διάφορες δυσάρεστες τροφές, όπως το αλάτι, το ξύδι, που δυσκολεύουν τον ανθρώπινο βίο. Άλλα φαγητά προκαλούν την έπαρση, άλλα κάνουν τους μετέχοντας να φθάσουν σε παραφορά, να χάσουν, δηλαδή, τα μυαλά τους και σε άλλους προκαλούν εμετό. Ο επιστάτης του τραπεζιού αυτού, που είναι ο Θεός, βγάζει γρήγορα έξω από το τραπέζι εκείνον που συμπεριφέρθηκε σωστά, ώστε να μη γίνει όμοιος με εκείνους που υποφέρουν από την αμετρία της

απολαύσεως, λόγω της λαιμαργίας τους.

Έτσι, **η θεία Πρόνοια θεραπεύει τις ασθένειες πριν ακόμη εκδηλωθούν**. **Επειδή ο Θεός με την προγνωστική του δύναμη γνωρίζει ότι το αρτιγέννητο θα κάνει κακή χρήση του κόσμου όταν μεγαλώσει, γι' αυτό το αποσπά από το συμπόσιο της ζωής**. Το αρτιγέννητο νήπιο αποσπάται από την ζωή, ώστε να μην εξασκήσει την λαιμαργία του στο τραπέζι της ζωής αυτής. Και στο σημείο αυτό βλέπουμε την μεγάλη **αγάπη και φιλανθρωπία του Θεού**.

Το **πέμπτο σημείο**, που είναι συνέχεια του προηγουμένου, είναι το ερώτημα **γιατί ο Θεός κάνει διάκριση στην επιλογή, γιατί, δηλαδή, τον έναν τον αποσύρει προνοητικά, ενώ τον άλλον τον αφήνει να γίνει κακός, ώστε να ευχόμαστε να μην είχε γεννηθεί αυτός ο άνθρωπος**. Γιατί το μεν νήπιο παίρνεται προνοητικά από την ζωή αυτή, ενώ αφήνεται ο πατέρας του, ο οποίος πίνει στο συμπόσιο μέχρι τα γηρατειά του, σκορπίζοντας τόσο στον εαυτό του όσο και στους συμπότες του το πονηρό κατακάθι του;

Απαντώντας στο ερώτημα αυτό λέγει ότι όσα θα πει είναι λόγος «*τοις ευγνωμονεστέροις*», σε αυτούς, δηλαδή, που είναι ευγνώμονες στον Θεό και, φυσικά, είναι καλοδιάθετοι. Άλλωστε, **αυτά συνιστούν μυστήρια τα οποία δεν μπορεί να κατανοήσει η λογική του ανθρώπου**, ακριβώς γιατί **η «λογική» του Θεού είναι διαφορετική από την λογική του ανθρώπου**.

Ισχυρίζεται **ο άγιος Γρηγόριος** ότι **όσα οικονομεί ο Θεός δεν είναι τυχαία και χωρίς λόγο**. **Ο Θεός είναι λόγος, σοφία, αρετή και αλήθεια** και δεν θα δεχόταν τον άσχετο από την αρετή και την αλήθεια. Έτσι άλλοτε, για τους λόγους που αναφέραμε, αρπάζονται τα νήπια νωρίς από την ζωή, και άλλοτε ο Θεός επιτρέπει κάτι διαφορετικό, γιατί **αποβλέπει σε ένα καλύτερο σκοπό**.

Επιτρέπεται και παραχωρείται από τον Θεό να παραμένουν και οι κακοί στην ζωή, ώστε να προέλθει κάποια ωφέλεια. Αναφερόμενος στην περίπτωση του Ισραηλιτικού λαού, λέγει ότι επέτρεψε ο Θεός να παρουσιασθεί ο Αιγύπτιος τύραννος για να παιδευθή ο Ισραηλιτικός λαός, καθώς επίσης απομάκρυνε από την Αίγυπτο τον Ισραηλιτικό λαό, ώστε να μην ομοιάσει με τον αιγυπτιακό λαό και αποκτήσει τις συνήθειές του. Επάνω στο αμόνι με τα κτυπήματα και ο σκληρότερος σίδηρος, που δεν μαλακώνει στην φωτιά, μπορεί να λάβει την μορφή κάποιου χρήσιμου εργαλείου.

Επίσης αντιμετωπίζεται και ένα άλλο επιχείρημα.

Υποστηρίζουν μερικοί ότι δεν απήλαυσαν όλοι στην ζωή αυτή τους καρπούς της μοχθηρίας, ούτε οι ενάρετοι ωφελήθηκαν από τους ιδρώτες της αρετής. Σε αυτό **ο**

άγιος Γρηγόριος Νύσσης απαντά ότι και οι ενάρετοι στην άλλη ζωή θα χαρούν, αντιπαραβάλλοντας τα δικά τους αγαθά με την απώλεια των καταδικασθέντων.

Αυτό λέγεται από την άποψη ότι η αντιπαράθεση των αντιθέτων γίνεται «*προσθήκη της ευφροσύνης και επίτασις τοις εναρέτοις*». Βέβαια, δεν σημαίνει ότι χαίρονται για την καταδίκη άλλων ανθρώπων, αλλά ευγνωμονούν τον Θεό για την σωτηρία τους, αφού βιώνουν την μακαριότητα της αρετής, αντιπαρατιθέμενη στα δυσάρεστα της αμαρτίας και των παθών.

Επομένως, **τα νήπια αφαρπάζονται πρόωρα από την ζωή με την οικονομία του Θεού για να μην περιπέσουν σε δεινότερα κακά. Αν, βέβαια, μερικά ζουν και γίνονται κακά, αυτό εξηγείται από άλλους λόγους που βρίσκονται μέσα στην Πρόνοια και την σοφία του Θεού. Οπωσδήποτε, κάποια ωφέλεια θα προέλθει, αφού ο Θεός δεν κάνει τίποτε άνευ λόγου και σκοπού.**

Το γεγονός είναι ότι **τα νήπια που φεύγουν πρόωρα από την ζωή ούτε βρίσκονται σε αλγεινή κατάσταση ούτε εξισώνονται με αυτούς που αγωνίσθηκαν να καθαρθούν με κάθε αρετή. Βρίσκονται μέσα στην Πρόνοια του Θεού.** Άλλωστε, η πορεία προς τον Θεό και η μετουσία του ακτίστου Φωτός είναι φυσική κατάσταση της ψυχής, και αυτήν δεν είναι δυνατόν να στερηθούν τα νήπια, αφού με την δύναμη της θείας Χάριτος μπορούν να φθάσουν στην θέωση.

Συμπέρασμα

Το γενικό συμπέρασμα αυτού του κεφαλαίου είναι ότι **η ψυχή του ανθρώπου, όταν δημιουργείται από τον Θεό βρίσκεται σε καθαρή κατάσταση, στον φωτισμό**.

Ο θάνατος, που δεν είναι δημιούργημα του Θεού αλλά ελεύθερη επιλογή του ανθρώπου, επειδή απομακρύνθηκε από τον Θεό, που είναι η αληθινή ζωή, είναι κάτι το συνταρακτικό στην ζωή του ανθρώπου, είναι ένα παράσιτο, που δημιουργεί πολλά προβλήματα. Η ενανθρώπηση του Χριστού απέβλεπε στην νίκη εναντίον του θανάτου. Παρά την νίκη Του πάνω στον θάνατο, ο άνθρωπος τον γεύεται, ώστε διά του τρόπου αυτού να νικηθούν τα πάθη και η αμαρτία. **Μέσα στην Εκκλησία γευόμαστε την υπέρβαση του θανάτου**. **Οι δίκαιοι που συνδέονται με τον Χριστό, τον νικητή του θανάτου, δεν φοβούνται τον θάνατο**, όταν πλησιάζει στην ύπαρξή τους, δεν πτοούνται από τους δαίμονες που θέλουν να αρπάξουν την ψυχή τους.**Η ώρα και η ημέρα του θανάτου στους αγίους είναι ονομαστήριος ημέρα, αφού τότε**

εορτάζουν και πανηγυρίζουν. Το φοβερό μυστήριο του θανάτου, που είναι ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα, γίνεται μια τελετή, μια μετάβαση από τα λυπηρότερα στα θυμηδέστερα, διάδοση «*εκ του θανάτου εις την ζωήν*». **Το σώμα του ανθρώπου μετά τον θάνατο απλώς κοιμάται, γιατί ο θάνατος είναι ένας μεγάλος ύπνος, έως την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού, οπότε οι ψυχές θα εισέλθουν στα αναστημένα σώματα, για να παρουσιασθούν ενώπιον του φοβερού βήματος του Χριστού και να κριθούν.**

Ο φόβος του θανάτου, που καλλιεργήθηκε από όλους τους Πατέρες της Εκκλησίας, χρησιμοποιείται για να φθάσουμε στην αφοβία του θανάτου. Ο φόβος του θανάτου, και όλων των δεινών που συνδέονται με αυτόν, καλλιεργεί την μετάνοια. Δεν πρόκειται για έναν φόβο με ψυχολογικό περιεχόμενο, αλλά για πνευματικό φόβο, που αναπτύσσει την μετάνοια και δημιουργεί έμπνευση για προσευχή και σωτηρία. **Δεν μπορεί να νοηθεί μετάνοια χωρίς τον φόβο του θανάτου. Γι' αυτό, όσοι επιδιώκουν με τον στοχαστικό λόγο να αμβλύνουν το φοβερό μυστήριο του θανάτου, χωρίς να το αντιλαμβάνονται, αποτρέπουν τον άνθρωπο από την μετάνοια, που συνιστά τον πραγματικό θάνατο της ψυχής**. Πραγματικά, ο φόβος του θανάτου οδηγεί στην αφοβία και την υπέρβαση του θανάτου.

(Απόσπασμα από το βιβλίο: "Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ")

(Πηγή ηλ. κειμένου: impantokratoros.gr*)*